Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

28.5.2024

24-1269

Eduskunta/
Talousvaliokunta

Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja rikoslain 46 luvun 1 ja 12 §:n muuttamisesta (HE 47/2024 vp)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa otsikon asiassa.

Yleisiä huomioita

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää säädösehdotusta kannatettavana. Ministeriö pitää perusteltuna esitystä nykyisen kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain kumoamisesta ja uuden lain säätämisestä. Ehdotuksella selkiytetään lain rakennetta ja otetaan huomioon nopeasti muuttuva turvallisuusympäristö kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa ja kansainvälisessä vientivalvontaa koskevassa yhteistyössä myös kansallinen kokonaisturvallisuus huomioiden.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla on useita toimintoja, jotka ovat vaikutuksessa kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevan lainsäädännön kanssa. Näitä ovat mm. avaruustoiminta, ydinenergia ja ulkomaalaisten yritysostojen seuranta.

Lainsäädännön selkeys, läpinäkyvyys ja ennustettavuus on tärkeä varmistaa, jotta suomalaisten yritysten kilpailukyky ei vaarannu. Säädösehdotus on myös tässä suhteessa kannatettava. Esimerkkinä EU-asetuksen kanssa päällekkäisestä kansallisesta sääntelystä luopuminen palvelee tätä tarkoitusta. Ehdotuksen tavoite, jossa suomalaisen teknologian vastuullinen ja kilpailukykyinen vienti on toteutettava turvallisuusvaikutukset sekä ulko- ja turvallisuuspoliittiset intressit huomioiden on johdonmukainen.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Yksityiskohtaisia huomioita

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnalla on läheiset liittymäkohdat työ- ja elinkeinoministeriön lakisääteisiin tehtäviin kuuluvaan ulkomaalaisten yritysostojen seurantaan (172/2012, yritysostolaki). Lakiehdotuksen 7 §:ssä ehdotetaan säännöstä kansallisesta valvontaluettelosta, joka sisältyisi lain liitteeseen. Valvontaluettelon sektorikate on työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta perusteltu. Kansallinen valvontaluettelo tukee suoraan ulkomaalaisten yritysostojen seurantaa ja mahdollistaa yritysostojen seurannan kohdistamisen kaksikäyttötuotteita tuottaviin tai toiminnassaan käyttäviin yrityksiin.

Yritysostolain soveltamisala laajenee ehdotuksen myötä kansallisen valvontaluettelon mukaisesti. Yritysostolain 4 §:n pakollisen etukäteisen vahvistuksen kohteina ovat kaksikäyttötuotteita tuottavat tai toiminnassaan käyttävät yritykset, jotka lain määritelmien mukaan katsotaan puolustusteollisuusyrityksiksi. Työ- ja elinkeinoministeriö saattaa tarvita kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyviä tietoja ulkomaisten yritysostojen seurantaan liittyvissä tehtävissään. Tiivis yhteistyö näissä asioissa työ- ja elinkeinoministeriön ja ulkoministeriön välillä on hyvin tärkeää jatkossakin.

Yritysostolain uudistaminen sisältyy nykyiseen hallitusohjelmaan ja lakia uudistettaessa otetaan huomioon myös EU:n ja kansallinen kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskeva viimeisin lainsäädäntö.

Lain 2 luvun 6 §:n 4 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voi määrätä unionin valvontaluetteloon sisältymättömän kaksikäyttötuotteen viennin luvanvaraiseksi, mikäli tuote on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa Suomen kansallista turvallisuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa esitetyn uuden säännöksen sisällyttämistä lakiin kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Uutta toimivaltaa on kuitenkin käytettävä harkiten ja mahdollisimman johdonmukaisella tavalla.

Ehdotuksen 10 §:n 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voisi lupaa koskevassa päätöksessään asettaa ehtoja, jotka ovat tarpeen luvan myöntämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa lakiin ehdotettua säännöstä ehtojen asettamisesta. Mahdollisuudella asettaa lupapäätökselle ehtoja joustavoitetaan lainsäädännön soveltamista tilanteissa, joissa havaittua turvallisuusriskiä on mahdollista hallita hakijaa sitovilla ehdoilla. Esim. määrittelemällä käytettävä toimitusreitti valvonnanlaiselle tuotteelle. Vientiluvan epäämisen sijaan annettava ehdollinen lupapäätös parantaa myös teknologiaviejien asemaa. Ehdollisen luvan myöntäminen edellyttää aina luottamusta hakijaan.

Kaupallinen neuvos Marjaana Aarnikka

Erityisasiantuntija Lasse Puroma